

CULTURFIL

Simposio internacional

PROMOCIÓN CULTURAL NAS FEIRAS INTERNACIONAIS DO LIBRO

Consello da Cultura Galega
Santiago de Compostela
10 a 12 de marzo de 2021

ORGANIZA:

BiFeCa: Grupo de Investigación
en Estudos Literarios e Culturais,
Tradución e Interpretación
Universidade de Vigo

COLABORA:

Máis información en <http://culturfil.org/>

CULTURFIL

Libro de resumos

Simposio internacional
Promoción cultural nas feiras
internacionais do libro

10 a 12 de marzo 2021

CULTURFIL

PROGRAMA _10 de marzo

16 h	APERTURA Consello da Cultura Galega/CULTURFIL
16.15 h - 17.15 h	Conferencia: Gisèle Sapiro (EHES) <i>Os festivais literarios internacionais. Primeiros resultados</i>
17.45 h - 19 h	Mesa redonda: Parámetros de internacionalización <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais</i>, María Fernández Moya (Colexio Universitario de Estudos Financeiros, CUNEF) ➤ <i>Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise</i>, Carmen Villarino Pardo (Universidade de Santiago de Compostela) ➤ <i>Achegas da tradución ao convidado de honra</i>, Iolanda Galanes Santos (Universidade de Vigo) ➤ <i>Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER</i>, Ana Luna Alonso (Universidade de Vigo)
19.30 h - 20 h	Relatorio: Actantes das FIL <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>A promoción institucional nas FIL</i>, Cristina Rubal González, subdirectora xeral de Bibliotecas e do Libro da Xunta de Galicia

10 de marzo

16.15 h - 17.15 h

Conferencia Gisèle Sapiro (EHESS)
Os festivais literarios internacionais. Primeiros resultados

GISÈLE SAPIRO

Gisèle Sapiro é directora de estudos na EHESS (École des Hautes Études en Sciences Sociales) e directora de investigación no CNRS (Centre Européen de Sociologie et de Science Politique), membro da Academia Europae, medalla de prata do CNRS 2021. É autora de *La Guerre des écrivains, 1940-1953* (1999), *La responsabilité de l'écrivain* (2011), *La sociologie de la littérature* (2014, con trad. a español, xaponés, turco, e portugués), *Los intelectuales: profesionalización, politización, internacionalización* (2017), *Les écrivains et la politique en France* (2018), *Peut-on dissocier l'œuvre de l'auteur ?* (2020) e *Des mots qui tuent* (2020). Entre as súas obras codirixidas destacan: *Translatio. Le marché de la traduction en France à l'heure de la mondialisation* (2008), *Les contradictions de la globalisation éditoriale* (2009, trad. a español como *Las contradicciones de la globalización editorial*, 2019), *L'espace intellectuel en Europe* (2009), *Profession ? Ecrivain* (2017) e *Ideas on the move in the Social Sciences and Humanities* (2020).

Os festivais literarios internacionais. Primeiros resultados

Les festivals de littérature se sont multipliés à l'ère de la globalisation et sont promus comme facteur de démocratisation de la littérature. Un certain nombre d'entre eux sont des festivals internationaux. Cependant, la plupart de ces derniers reproduisent largement les rapports de force inégaux entre centre et périphérie (langues, pays), et entre intermédiaires culturels (éditeurs, agents) dominants et dominés.

Néanmoins, contre la domination anglophone, certains festivals développent des stratégies pour contrer ces rapports de force et promouvoir une véritable diversité linguistique. Qui plus est, certains tentent de construire une sphère publique transnationale alternative qui offre une tribune à des voix d'écrivaines et d'écrivains du monde entier, y compris les pays « non-occidentaux », pour exprimer une parole critique et nourrir le débat démocratique.

10 de marzo

17.45 h - 19 h

**Mesa redonda:
Parámetros de internacionalización**

- *Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais*, María Fernández Moya (Colexio Universitario de Estudos Financeiros, CUNEF)
Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise, Carmen Villarino Pardo (Universidade de Santiago de Compostela)
Achegas da tradución ao convidado de honra, Iolanda Galanes Santos (Universidade de Vigo)
Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER, Ana Luna Alonso (Universidade de Vigo)

MARÍA FERNÁNDEZ MOYA

María Fernández Moya é doutora en Historia Económica pola Universidade Complutense de Madrid. Incorporouse ao claustro do Colexio Universitario de Estudos Financeiros (CUNEF) no ano 2011. Anteriormente desenvolveu a súa carreira investigadora no IESE Business School e como docente na Universitat de Barcelona. A súa investigación céntrase na internacionalización da empresa española a longo prazo e nas particularidades de xestión das empresas culturais. Os seus traballos publicáronse en revistas, como *Business History*, *Business History Review* ou *Enterprise & Society*, *Journal of Family Business Management*, *Universia Business Review* e a *Revista de Historia Industrial*, e editoras de prestixio internacional, como Routledge. Actualmente é vicesecretaria da Asociación Española de Historia Económica e ata novembro de 2019 foi membro do comité editorial da revista *Investigaciones en Historia Económica*. Forma parte do Grupo de Investigación Complutense de Historia Empresarial.

Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais

La intervención abordará el carácter empresarial de la Feria del Libro de Fráncfort. En concreto reflexionaremos acerca del papel que ha tenido la feria en el proceso de internacionalización de la industria editorial desde su creación en 1949. Durante la charla trataremos de responder a las preguntas: ¿Por qué es rentable la Feria para los editores? y ¿Cómo se ha transformado la Feria para atender las necesidades de los empresarios vinculados al mundo del libro?

10 de marzo

17.45 h - 19 h

**Mesa redonda:
Parámetros de internacionalización**

Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais, María Fernández Moya (Colexio Universitario de Estudos Financeiros, CUNEF)

➤ *Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise*, Carmen Villarino Pardo (Universidade de Santiago de Compostela)

Achegas da tradución ao convidado de honra, Iolanda Galanes Santos (Universidade de Vigo)

Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER, Ana Luna Alonso (Universidade de Vigo)

M.ª CARMEN VILLARINO PARDO

Carmen Villarino Pardo é doutora en Filoloxía Galega pola Universidade de Santiago de Compostela (USC) cunha tese sobre literatura brasileira (*Aproximação à obra de Nélide Piñon. A República dos Sonhos*; Premio Extraordinario de Doutoramento). Actualmente é profesora Titular de Literatura Brasileira no Departamento de Filoloxía Galega da USC. A súa pesquisa céntrase, fundamentalmente, na análise das feiras internacionais do libro, da literatura e da cultura brasileiras contemporáneas, especialmente en procesos de internacionalización da produción literaria (eventos literarios, fluxos de tradución, diplomacia cultural e *soft power*, axentes literarios) e na análise de traxectorias e profesionalización do oficio de escritor (Luiz Ruffato, Nélide Piñon). É membro do Grupo Galabra (USC) e da Rede Galabra e integra o Grupo de Estudos de literatura brasileira contemporánea da UnB (Brasil). Publicou numerosos traballos académicos e (co-)organizou diferentes coloquios e congresos internacionais. Coordina o proxecto CULTURFIL (FFI2017-85760-P). *Vid.*: <https://culturfil.org/people/carmen-villarino-pardo/> <https://orcid.org/0000-0002-1355-3574>.

Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise

Este traballo pretende abordar un dos desafíos que representan as feiras internacionais do libro (FIL) para a súa análise: a diversidade de modelos e a dispersión de información sobre o tema. Estes desafíos afetam a quem participa nelas de modo habitual ou esporádico, a nivel particular ou institucional mas também os estudos sobre o tema. Apresentamos aquí alguma das ferramentas -*ProLibEx*- elaboradas no projeto CULTURFIL, e a partir de un corpus determinado, para tentar melhorar essa comprensión de un modo integral e relacional.

10 de marzo

17.45 h - 19 h

**Mesa redonda:
Parámetros de internacionalización**

Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais, María Fernández Moya (Colexio Universitario de Estudos Financeiros, CUNEF)

Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise, Carmen Villarino Pardo (Universidade de Santiago de Compostela)

➤ *Achegas da tradución ao convidado de honra*, Iolanda Galanes Santos (Universidade de Vigo)

Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER, Ana Luna Alonso (Universidade de Vigo)

IOLANDA GALANES SANTOS

Iolanda Galanes Santos é doutora en Filoloxía Galega pola Universidade de Santiago de Compostela e realizou estudos de posgrao nas Universidades de Laval (Quebec) e Montreal (OLST). As súas liñas de investigación son Terminoloxía e Tradución literaria, á que pertence o [Catálogo Virtual da Tradución Galega](#) (2004) elaborado polo grupo de investigación BITRAGA (BiFeGa). Nas súas publicacións, como autora e coeditora, analiza as relacións interliterarias a través da tradución ([La traducción literaria. Nuevas investigaciones](#), Comares, 2016; [Literaturas extranjeras y desarrollo cultural](#) Peter Lang, 2015; [Traducción de una cultura emergente](#) Peter Lang, 2012, etc.) É autora e coautora de varias monografías, dunha decena de dicionarios internacionais e do *Diccionario Histórico de la Traducción en España* (DHTE). Participa e organiza congresos, publica regularmente artigos académicos e participa e co-coordina proxectos internacionais financiados. Actualmente, é profesora titular no Departamento de Tradución e Lingüística da Universidade de Vigo, membro do equipo CULTURFIL (FFI2017-85760-P).

Achegas da tradución ao convidado de honra

A tradución posibilitou o contacto lingüístico e a relación entre culturas. O xiro sociolóxico (Fukari e Wolf 2007) nos Estudos de Tradución, encontra en Sapiro, Heilbron e Casanova, a formulación dun Sistema Mundial da Tradución (SMT), que como mercado nos remite ao valor económico, cultural e simbólico da tradución.

As feiras internacionais do libro (FIL) son un lugar de mostra e de competición entre culturas por acumular ese capital literario. Xunto ás editoras e outros actantes, operan as autoridades, especialmente as do convidado de honra, presentes nalgunhas feiras coa misión de (re)presentar e promocionar o legado cultural propio de modo atractivo para acrecentar o seu capital literario (económico, simbólico e cultural).

A partir dunha análise cuantitativa e cualitativa da participación de Portugal como convidado de honra na FIL de Guadalaxara (México) en 2018, aínda que non só, identificamos en que aspectos se materializa ese gaño de capital simbólico.

10 de marzo

17.45 h - 19 h

**Mesa redonda:
Parámetros de internacionalización**

Entre cultura e negocio. A internacionalización das editoriais, María Fernández Moya (Colexio Universitario de Estudos Financeiros, CUNEF)

Como abordar as feiras internacionais do libro? ProLibEx, unha proposta de análise, Carmen Villarino Pardo (Universidade de Santiago de Compostela)

Achegas da tradución ao convidado de honra, Iolanda Galanes Santos (Universidade de Vigo)

- *Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER*, Ana Luna Alonso (Universidade de Vigo)

ANA LUNA ALONSO

Ana Luna Alonso é profesora titular no Departamento de Tradución e Lingüística da Facultade de Filoloxía e Tradución da Universidade de Vigo, onde imparte docencia de grao, mestrado e doutoramento. É investigadora do grupo BITRAGA (bitraga.gal) e participa en diferentes grupos e proxectos financiados como el CRET (UB), a Rede XESCOM (USC, UdC e Uvigo), CULTURFIL (USC), EACT (UAB) e BiFeGa (Uvigo). Entre as súas actividades centradas nos Estudos de Tradución, hai que incluír os estudos socioculturais do contexto no que se desenvolve a tradución, dende e cara ás linguas minorizadas, a historia da tradución e a das persoas que traducen, o estudo dos fluxos de tradución e as políticas de tradución editorial. Conta con numerosas publicacións e coeditou varias monografías como: *La traducción literaria: nuevas investigaciones* (Comares, 2016), *Literaturas extranjeras y desarrollo cultural*. (Peter Lang, 2015) ou *Traducción de una cultura emergente* (Peter Lang, 2012).

Convidados de honra nas FIL e tradución: Quebec en LIBER

As feiras internacionais do libro (FIL) permiten observar o papel dos axentes individuais ou entidades colectivas como instrumentos de promoción cultural. Desde un enfoque tradutolóxico, interesa analizar o papel dos diferentes actantes que interveñen no desenvolvemento destes encontros que implican poñer en valor culturas de honra dentro do mercado mundial da tradución.

Nesta comunicación presentamos a feira LIBER e observamos o impacto producido pola presenza de Quebec como cultura invitada na edición de 2008 de LIBER Barcelona. No estudo, inserido no proxecto CULTURFIL, analízase o fluxo de traducións producidas como consecuencia de ser convidado de honra.

Preténdese coñecer o impacto de promoción de autorías e obras e mais contrastar os datos obtidos cos resultados e discursos anteriores e posteriores á condición de convidada.

19.30 h - 20 h	<p>Relatorio: Actantes das FIL</p> <p>➤ <i>A promoción institucional nas FIL</i>, Cristina Rubal González, subdirectora xeral de Bibliotecas e do Libro da Xunta de Galicia</p>
----------------	--

CRISTINA RUBAL GONZÁLEZ

Cristina Rubal González é licenciada en Dereito pola Universidade de Santiago de Compostela e funcionaria do Corpo Superior da Administración Xeral da Xunta de Galicia desde 1993. Desde o ano 2013 é subdirectora xeral de Bibliotecas e do Libro na Secretaría Xeral de Cultura, na que desempeña as competencias de coordinación e apoio sobre a Rede de Bibliotecas Públicas de Galicia, a Biblioteca de Galicia, o Rexistro de Propiedade Intelectual e a promoción do libro e da lectura. Entre as súas funcións está a xestión da presenza da Xunta de Galicia e de creadores/as galegos/as en 5 feiras internacionais do Libro en Europa e América.

Tamén desempeñou diferentes postos nas consellerías de Medio Rural, Pesca, Marisqueo e Acuicultura, Familia, Traballo e Benestar e foi subdirectora de Dinamización Lingüística na Secretaría Xeral de Política Lingüística.

A promoción institucional nas FIL

Nesta comunicación preséntase a promoción institucional da Xunta de Galicia que afecta, por exemplo, ás subvencións para a participación de persoas escritoras ou as editoriais galegas nas feiras internacionais do libro (FIL) e outras actividades.

CULTURFIL

PROGRAMA_11 de marzo

11 de marzo_Sesión matinal	
10 h	APERTURA
10.15 h - 11.15 h	Mesa redonda: <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Exportación e venda de dereitos autorais: o axente literario</i>, Jordi Roca (Axencia Witt, EPO) ➤ <i>A tradución e as editoras nas FIL</i>, Henrique Alvarellos, presidente da Asociación Galega de Editoras, AGE
Pausa	
12 h - 14 h	Seminario CULTURFIL: <p>Reunión de membros do equipo e asesores CULTURFIL con EPO convidadas do proxecto</p> <p>Informe de EPO</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Valor económico do convidado de honra, investimento e retorno</i>, Antonio M. Ávila, director executivo da Federación do Gremio de Editores de España ➤ <i>Primeiro Informe sobre a Dimensión Económica da Feira internacional do libro de Bos Aires 2019</i>, Oche Califa, director institucional de la Fundación El Libro e da FIL de Buenos Aires

11 de marzo

10.15 h - 11.15 h

Mesa redonda:

- *Exportación e venda de dereitos autorais: o axente literario*, Jordi Roca (Axencia Witt, EPO)
A tradución e as editoras nas FIL, Henrique Alvarellos (presidente da Asociación Galega de Editoras, AGE)

JORDI ROCA

Jordi Roca, Barcelona 1965, licenciado en Xeografía e Historia (Universitat Autònoma de Barcelona) e Filoloxía alemá (Universitat de Barcelona), traballou como profesor de alemán en secundaria e na Universitat de Barcelona. Desde 2002 reside en Frankfurt (Alemaña) e desde 2003 traballa como axente literario na Axencia literaria Mertin Witt (www.mertin-witt.de) e participa anualmente nas feiras internacionais do libro de Frankfurt, París e Turín

Exportación e venda de dereitos autorais: o axente literario

Como agente literario, para nuestro trabajo de representación de autores de literatura, las ferias internacionales del libro constituyen uno de los pilares más importantes de difusión de las novedades que tenemos en nuestro catálogo.

La posibilidad de encontrarse (personal o virtualmente) con editores de todo el mundo es una plataforma ideal para dar a conocer nuestros textos, establecer nuevos contactos y constatar nuevas tendencias en el sector editorial. Las ferias internacionales del libro ofrecen en muchos casos un tema central (país invitado, ciudad invitada), que permite concentrar esfuerzos y facilita la tarea de promoción de nuestros autores.

11 de marzo

10.15 h - 11.15 h	Mesa redonda: <i>Exportación e venda de dereitos autorais: o axente literario</i> , Jordi Roca (Axencia Witt, EPO) ➤ <i>A tradución e as editoras nas FIL</i> , Henrique Alvarellos (presidente da Asociación Galega de Editoras, AGE)
--------------------------	---

HENRIQUE ALVARELLOS CASAS

Nado en Lugo (1968), é licenciado en Filoloxía Hispánica e Máster en Medios de Comunicación. Dirixe desde 2004 Alvarellos Editora, a empresa cultural que fundara seu pai en Lugo en 1977 e que hoxe é a vicedecana das editoras galegas. Desde decembro de 2020 preside a Asociación Galega de Editoras (AGE), un colectivo que integra 40 selos editoriais, o 90% da produción do sector en Galicia. Antes de ser editor, Henrique Alvarellos exerceu durante 15 anos como xornalista e comunicador. Ademais, é autor de varios libros, entre os que destacan *Teoría de Lugo*, *Galicia en cen prodixios*, o conto infantil *A nena que abrazaba as árbores* ou a crónica *Federico García Lorca en Santiago de Compostela*. Foi impulsor de iniciativas como a apertura ao público do Bosque do Banquete de Conxo de 1856 ou o 25 de outubro como Día de García Lorca en Galicia. Gústalle definir a súa editorial como “factoría de contidos culturais”. Varios dos seus títulos recibiron, nos últimos anos, o recoñecemento da súa calidade a través de varios premios do sector.

A tradución e as editoras nas FIL

Abrir mercados é unha obriga para un sector editorial coma o galego. Por unha banda, porque a literatura galega se mantivo historicamente en conexión con outras culturas europeas e do mundo, conectada coas vangardas no seu tempo (lembramos que acabamos de celebrar o centenario da Xeración Nós). En segundo lugar, porque as dimensións do noso mercado interior obrigan a trazar estratexias de internacionalización. Ademais, as nosas creadoras e creadores están recibindo importantes recoñecementos fóra das nosas fronteiras, e isto débenos dar azos, e permitir trazar pontes, para dar a coñecer os nosos contidos fóra. Para deseñar estratexias útiles para este fin, o diálogo coa administración debe ser fluído e continuo, tanto cos departamentos de Cultura como cos de Promoción Económica, conxuntamente.

Finalmente, en relación á importancia da tradución nas FIL, cómpre dicir que é imprescindible ese labor e o dos intérpretes, xa dende os primeiros pasos, coa elaboración de materiais de mostra (en inglés e tamén nas linguas de destino) e no acompañamento ás empresas nas súas xestións de compra-venda de dereitos, entre outras.

11 de marzo

12 h - 14 h

Seminario CULTURFIL

Reunión de membros do equipo e asesora CULTURFIL con EPO convidadas do proxecto

Informe de EPO

- *Valor económico do convidado de honra, investimento e retorno*, Antonio M. Ávila, director executivo da Federación do Gremio de Editores de España

Primeiro Informe sobre a Dimensión Económica da Feira internacional do libro de Bos Aires 2019, Oche Califa, director institucional de la Fundación El Libro e da FIL de Buenos Aires.

ANTONIO M.ª ÁVILA

Antonio M.ª Ávila é licenciado en Dereito e Ciencias Políticas pola Universidade Complutense de Madrid, doutor en Dereito e Ciencias Económicas pola mesma universidade, número 1 da XX promoción de administradores civís do Estado, secretario xeral de Comercio Exterior, asesor executivo dos secretarios de Estado de Comercio e Facenda, vicesecretario xeral técnico de Economía e Facenda, director executivo da Federación de Gremios de Editores de España, secretario xeral da Asociación de Cámaras do Libro e profesor en varias universidades españolas. É autor de numerosas publicacións, coma o *Manual Práctico de Comercio Exterior* (1986), *Regulación del Comercio Internacional tras la Ronda Uruguay* (1994), *Política comercial de la Unión Europea* (1997), *Política de competencia y política comercial: hacia un acuerdo multilateral?* (2004) o *La Propiedad Intelectual en las Relaciones Económicas Internacionales* (2007).

Valor económico do convidado de honra, investimento e retorno

Las ferias nacieron como elemento de dinamización económica. Las ferias del libro, además, deben y tienen que actuar como dinamizadores culturales en el mismo plan de igualdad que en el económico-comercial.

Desde esta perspectiva, el país invitado de una feria del libro centra la dinámica cultural y, por tanto, centra el foco en una cultura, una lengua o una religión según corresponda, dándole un protagonismo especial y actúa como tarjeta de presentación elegante de una Nación o un Estado como conjunto idiomático. Y ello, cualquiera que sea la naturaleza de la feria, abierta al público, profesional o mixta.

A partir de ahí, desarrollamos la experiencia en LIBER y los dos modelos de gestión de país invitado: abierta o reglada.

11 de marzo

12 h - 14 h

Seminario CULTURFIL

Reunión de membros do equipo e asesores CULTURFIL con EPO convidadas do proxecto

Informe de EPO

Valor económico do convidado de honra, investimento e retorno, Antonio M. Ávila, director executivo da Federación do Gremio de Editores de España

- *Primeiro Informe sobre a Dimensión Económica da Feira internacional do libro de Bos Aires 2019*, Oche Califa, director institucional de la Fundación El Libro e da FIL de Buenos Aires.

OCHE CALIFA

Bos Aires, Arxentina. Escritor, xornalista, editor e xestor cultural. Desde 2015 é director Institucional e Cultural da Fundación El Libro e director da Feria Internacional do Libro de Bos Aires. Foi director editorial de Oxford U. P. de Arxentina; editor xeral de Ediciones Colihue e director xeral de Depeapá Contenidos Editoriales. Foi redactor das revistas *Humi*, *Humor Registrado* e *Vida Silvestre*, editor do suplemento infantil do diario *La Nación* e director de *La Nación de los Chicos*. Algúns dos seus libros de Literatura infantil e xuvenil (LIX) son *Para escuchar a la tortuga que sueña*; *Un bandoneón vivo*; *Cuentos más o menos contados*; *Diario de un escritor*; *Solo sé que es ensalada*; *La boca de las siete lenguas*; *El Libro Mítico de los Porqués*. O seu libro escolar *El Trébol Azul 7* foi destacado, en 2005, pola Editorial Aique-Larousse como un dos vinte autores paradigmáticos nos vinte anos do selo. Entre os seus libros para adultos están: *La revista Humor y la dictadura*; *La Argentina que ríe, el humor gráfico en las décadas de 1940 y 1950*; *Grafovida* (obra de Luis J. Medrano).

Primeiro Informe sobre a Dimensión Económica da Feira internacional do libro de Bos Aires 2019

La Feria Internacional del Libro de Buenos Aires posee un carácter profesional y cultural, aunque la visualización de lo segundo predomina ya que, con los años, se ha fortalecido como un gran acontecimiento de tal tipo para toda América Latina. Sin embargo, se trate de negocios o de cultura y promoción del libro, lo que suele quedar soslayado es aquello que representa para la economía de la ciudad y el país.

Tal cuestión llevó a la Fundación El Libro, organizadora de la Feria, a producir un Informe sobre la Dimensión Económica de la Feria, tras la edición 2019, que destaca lo que esta aporta o moviliza en segmentos de producción y servicios, más allá del libro. El mismo fue obra de un grupo de economistas y del equipo profesional de la entidad.

El informe señala rubros, dentro de la Feria, como el alquiler del predio; la construcción de instalaciones y stands; los servicios de limpieza, seguridad, salud, refrigerio, energía y telefonía; los empleos de quienes trabajan en ella (que de forma directa o indirecta rondan las 8 000 personas); la organización de actos. Y fuera de ella, el transporte nacional e internacional de personas y bienes, la actividad hotelera, la gastronomía, el turismo, la publicidad, los medios de comunicación. Por supuesto, también puntualiza la venta de libros, que, además, resulta muy relevante para la industria gráfica, sobre todo porque la feria es oportunidad de numerosos lanzamientos o de reimpresiones. Una parte de los recursos movilizados constituyen ingresos para el país, por varias vías, especialmente dos: lo que invierte la Ciudad Invitada de Honor y el conjunto de profesionales y autores del exterior que visitan la feria, y las exportaciones de libros que se producen en los tres días de Jornadas Profesionales gracias a los Programas “Librero/Bibliotecario Amigo” y “Envío Gratuito”.

El Informe se dio a conocer en septiembre de 2020, cuando la feria se hallaba aplazada por la pandemia y la industria del libro casi paralizada. Sirvió, entonces, para hacer más explícita la dimensión que menciona su título ante las autoridades de gobierno, los medios de comunicación, el mundo de la cultura y el público general.

CULTURFIL

PROGRAMA_11 de marzo

11 de marzo	
16 h - 17 h	<p>Conferencia: Gustavo Sorá (Universidade Nacional de Córdoba)</p> <p><i>Investigar as FIL e a internacionalización das culturas</i></p>
Pausa	
17.30 h - 19.30 h	<p>Mesa redonda: Desafíos metodolóxicos na investigación sobre as FIL e o convidado de honra</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Indicadores de estudo na Economía da cultura</i>, Francisco Javier Sanjiao Otero e Francisco Javier Núñez Alonso (Universidade de Santiago de Compostela) ➤ <i>As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico</i>, Jakson Soares (Universidade da Coruña) ➤ <i>As FIL nas traxectorias de escritores/as</i>, Franciele Silva (ESEBA da Universidade Federal de Uberlândia) ➤ <i>Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourcespace</i>, Márlío Barcellos (Universidade de Santiago de Compostela)

11 de marzo	
16 h - 17 h	Conferencia: Gustavo Sorá (Universidade Nacional de Córdoba) <i>Investigar as FIL e a internacionalización das culturas</i>

GUSTAVO SORÁ

É investigador de CONICET, no Instituto de Antropoloxía de Córdoba. É profesor titular do Departamento de Antropoloxía da Facultade de Filosofía e Humanidades da Universidade Nacional de Córdoba e correspondente estranxeiro do Centre de Sociologie Européenne. Desde 1992 realiza investigacións antropolóxicas e históricas sobre cultura escrita, mundo impreso e campo intelectual. É autor dun cento de publicacións, a metade aproximadamente editadas en medios académicos do exterior. Os seus últimos tres libros son: *Editar desde la izquierda en América Latina. La agitada historia del Fondo de Cultura Económica y de Siglo XXI* (Bos Aires, Siglo XXI, 2017), Johan Heilbron, Gustavo Sorá e Thibaud Boncourt (eds.), *The Social and Human Sciences in Global Power Relations* (Basingstoke, Palgrave-MacMillan, 2018) e *A History of Book Publishing in Contemporary Latin America* (Nova York - Londres, Routledge, 2021).

Investigar as FIL e a internacionalización das culturas

En el contexto del Simposio quisiera proponer un nuevo ángulo para transmitir experiencias de investigación sobre FIL y la internacionalización de los mercados de bienes simbólicos, desarrolladas desde 1991.

Es mi intención reconstruir y transmitir las razones y estrategias de conocimiento que me orientaron a enfocar espacios culturales de escala continentales (América Latina, Iberoamérica, relaciones entre centros y periferias en el ámbito transatlántico) a la luz de la trayectoria de agentes singulares; experiencias de intelectuales e intermediarios de la cultura impresa, postuladas como trascendentes a las más diversas realidades nacionales, regionales, pero exploradas en los intersticios de lo íntimo, de lo vivido y de lo transmisible.

Para el sondeo de esas razones y estrategias, en esta ponencia abordaré los casos de Peter Weidhaas y Anne-Marie Metailié. Se trata de figuras relevantes en la historia reciente de la edición en Alemania y en Francia, que han emprendido acciones ejemplares para la conexión entre productores culturales latinoamericanos y europeos.

17.30 h - 19.30 h

Mesa redonda:

Desafíos metodolóxicos na investigación sobre as FIL e o convidado de honra

- *Indicadores de estudo na Economía da cultura*, Francisco Javier Sanjiao Otero e Francisco Javier Núñez Alonso (Universidade de Santiago de Compostela)

As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico, Jakson Soares (Universidade da Coruña)

As FIL nas traxectorias de escritores/as, Franciele Silva (ESEBA da Universidade Federal de Uberlândia)

Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourcespace, Márlío Barcellos (Universidade de Santiago de Compostela)

FRANCISCO JAVIER SANJIAO OTERO

Integrante do grupo de investigación en Economía de cultura da USC, no que dirixiu o convenio de colaboración entre a AGADIC e a USC para a avaliación dos festivais de música referentes en Galicia no 2018 e no 2019. O profesor Sanjiao é docente titular do Departamento de Economía da Universidade de Santiago de Compostela. Participa en actividades de divulgación e formación, e publicou libros, capítulos de libros e artigos en revistas de investigación, en especial na busca e consolidación de mecanismos para implementar a aplicación práctica dos resultados da investigación no ámbito das institucións culturais. Dende 1993 colabora de forma continuada e altruísta coa Asociación Padroado do Museo do Pobo Galego, asociación cultural declarada de utilidade pública, dende 1999 forma parte do seu órgano de goberno e dende 2006 ata a actualidade é o secretario desta asociación. Tamén desempeña dende 2006 o posto de secretario da Fundación Antonio Fraguas Fraguas. É membro do proxecto CULTURFIL (FFI2017-85760-P).

FRANCISCO JAVIER NÚÑEZ ALONSO

Francisco Javier Núñez Alonso é licenciado en Arte Dramática pola ESAD Galicia; licenciado en Publicidade e Relacións Públicas pola Universidade de Vigo; Master en Economía da Cultura e Xestión Cultural pola Universidade de Valladolid; Master en Artes Escénicas e Teoría do Espectáculo pola Universidade do País Vasco - Euskal Herriko Unibertsitatea, ademais de doutor en Economía Aplicada pola Universidade de Santiago de Compostela. Actor, director, escenógrafo e dramaturgo. Fundador de Limiar Teatro. Traballou en numerosas compañías de teatro públicas e privadas de distintos países. Autor de numerosas comunicacións e artigos científicos, nos que destaca o libro *Da medición do impacto á mellora. Metodoloxía de avaliación de eventos culturais: O caso do Festival de Cans*, publicado no ano 2018 pola Xunta de Galicia

Indicadores de estudo na Economía da Cultura

A Economía da Cultura ten entre os seus campos de estudo a elaboración de indicadores que permitan estudar e cuantificar o sector cultural, incorporando as súas especificidades, e mesmo afrontando certas reticencias á súa elaboración e ao seu emprego polos axentes culturais.

A elaboración destes indicadores permite ter ferramentas para analizar a eficacia e a eficiencia das actividades culturais, cuantificar o retorno acadado, e resulta imprescindible para poder concorrer con outros sectores nos mercados de asignación de recursos tanto públicos como privados.

17.30 h - 19.30 h

**Mesa redonda:
Desafíos metodolóxicos na investigación sobre as FIL e o
convidado de honra**

Indicadores de estudo na Economía da cultura, Francisco Javier Sanjiao Otero e Francisco Javier Núñez Alonso (Universidade de Santiago de Compostela)

➤ *As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico*, Jakson Soares (Universidade da Coruña)

As FIL nas traxectorias de escritores/as, Franciele Silva (ESEBA da Universidade Federal de Uberlândia)

Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourcespace, Márlío Barcellos (Universidade de Santiago de Compostela)

JAKSON RENNER RODRIGUES SOARES

Jakson Renner Rodriguez Soares é doutor en Planificación do Turismo pola UDC e profesor do Departamento de Empresas desta mesma universidade. É IP do Grupo de Pesquisa Turismo, Economía e Sustentabilidade da Universidade Estadual do Ceará (Brasil), con bolsa posdoutoral financiada pola FUNCAP-CAPES. Traballou como director de Internacionalización para empresas galegas e é profesor invitado no Mestrado de Comercio Exterior da UEM nesa mesma área, Internacionalización da Empresa. É membro do proxecto CULTURFIL (FFI2017-85760-P).

As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico

Un dos obxectivos da mercadotecnia internacional é comunicar información sobre a empresa, produto ou servizo que busca ampliar o seu mercado. Así, as feiras son unha ferramentas das máis potentes, pois permiten establecer contacto directo cun público sectorial importante. Polas súas características, nas FIL non participan só empresas, senón países que buscan dar a coñecer a súa cultura.

Ese traballo tivo como obxectivo identificar os beneficios orixinados para o convidado de honra desde a perspectiva da organización do evento. Chegouse a conclusión que o retorno sobre a inversión (ROI) nas FIL ten dúas perspectivas. O sector profesional espera un ROI en volume de vendas, reunións e contactos profesionais realizados. Porén, para o convidado de honra, identificouse que os beneficios non poden sempre ser medidos economicamente. Estes resultados permiten conxectar que hai un cambio nas motivacións promocionais das feiras, onde antes o beneficio se media en vendas, hoxe mídese en prestixio ou reputación.

17.30 h - 19.30 h

**Mesa redonda:
Desafios metodolóxicos na investigación sobre as FIL e o
convidado de honra**

Indicadores de estudo na Economía da cultura, Francisco Javier Sanjiao Otero e Francisco Javier Núñez Alonso (Universidade de Santiago de Compostela)

As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico, Jakson Soares (Universidade da Coruña)

- *As FIL nas traxectorias de escritores/as*, Franciele Silva (ESEBA da Universidade Federal de Uberlândia)

Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourvespace, Márlío Barcellos (Universidade de Santiago de Compostela)

FRANCIELE QUEIROZ DA SILVA

Franciele Queiroz da Silva é doutora en Estudos Literarios pola Universidade Federal de Uberlândia (UFU) con estadia de investigación na Universidade de Santiago de Compostela (USC) en España (PDSE/CAPES). Como investigadora realizou proxectos na área de Literatura, especializados na produción literaria contemporánea. Actualmente é profesora da Escola de Educación Básica (Eseba) da UFU e participa do proxecto CULTURFIL “Nuevas estrategias de promoción cultural. Las Ferias Internacionales del Libro y la condición de invitado de honor”. O seus estudos concéntranse na grande área de Teoría da literatura. Ten interese na literatura brasileira, sobre todo na prosa contemporánea.

As FIL nas traxectorias de escritores/as

As feiras literárias, eventos internacionais de promoción do libro e salões do libro são espaços que comprovam a condición global da escrita literária e, aínda, expoñen a necesidade de políticas que pensem o lugar do escritor e da escrita enquanto un bem cultural nacional.

O presente artigo tem o obxectivo de discutir a influencia da participación en grandes feiras/salões internacionais literários no posicionamento dos escritores no campo. Nesse sentido, nos interessará analizar três trajetórias autorais, a saber, Michel Laub, Carola Saavedra e Daniel Galera – todos considerados como “jovens escritores” contemporâneos, com trajetórias e projeções muito distintas no campo literário brasileiro.

17.30 h - 19.30 h

Mesa redonda:

Desafíos metodolóxicos na investigación sobre as FIL e o convidado de honra

Indicadores de estudo na Economía da cultura, Francisco Javier Sanjiao Otero e Francisco Javier Núñez Alonso (Universidade de Santiago de Compostela)

As FIL como lugares de promoción: valor económico, valor cultural e simbólico, Jakson Soares (Universidade da Coruña)

As FIL nas traxectorias de escritores/as, Franciele Silva (ESEBA da Universidade Federal de Uberlândia)

- *Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourcespace*, Márlío Barcellos Pereira da Silva (Universidade de Santiago de Compostela)

MÁRLIO BARCELLOS PEREIRA DA SILVA

Márlío Barcellos Pereira da Silva é graduado en Historia pola Universidade Federal de Ouro Preto (2001) e ten un mestrado en Letras, na área de Literatura Brasileira, pola Universidade de São Paulo (2009). Actualmente está a realizar un doutoramento en Estudos da Literatura e da Cultura na Universidade de Santiago de Compostela. Ten experiencia como profesor e como lector de Língua Portuguesa, Literatura Brasileira e Cultura do Brasil. Na Universidade de Santiago de Compostela ocupou o posto de profesor lector do Brasil no Departamento de Filoloxía Galega da Facultade de Filoloxía, onde impartiu, entre 2014 e 2017, materias como Língua Portuguesa, Historia e Variedade da Língua Portuguesa, Literaturas Comparadas na Lusofonia. Os seus principais temas de investigación son: circulación transnacional de obras literarias, tradución, Machado de Assis, literatura brasileira. É membro da Rede Galabra da Universidade de Santiago de Compostela e participou como membro do Proxecto de investigación CULTURFIL “Nuevas estrategias de promoción cultural. Las ferias internacionales del libro y la condición de invitado de honor” (FFI2017-85760-P).

Ferramentas para compilar, identificar e recuperar información sobre FIL e convidado de honra: Conifer, Zotero y Resourcespace

A construción da biblioteca de mídias do projeto “Nuevas estrategias de promoción cultural. Las ferias internacionales del libro y la condición de invitado de honor” (CULTURFIL) se nutrirá dos materiais coletados nos sites, nas comunicacións oficiais, nos jornais seleccionados e no traballo de campo realizado em feiras recentes que integram o corpus da investigación. A compilación, almacenamento e organización de todos esses materiais, no entanto, depende do uso de una serie de ferramentas que permitirán posteriormente manipulá-los, analizá-los e disponibilizá-los para un público mais amplo. Este artigo tratará precisamente dessas ferramentas, buscando presentar como funcionan e como serán utilizadas, além de indicar os materiais que cada una permitirá compilar e organizar. Por ordem de presentación, as ferramentas utilizadas no projeto são o software de captura e almacenamento de páxinas web *Conifer*, o gerenciador de referências bibliográficas *Zotero* e o software de gestão de ativos digitais *Resourcespace*.

PROGRAMA _12 de marzo

16 h - 17.15 h	<p>Mesa redonda: Estratexias de internacionalización. FIL e convidados de honra</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Camiños diversos para un mesmo fin? O apoio institucional á tradución das literaturas en catalán, éuscaro, galego e valenciano na Feira do libro de Frankfurt</i>, Olga Castro (Universidade de Warwick) ➤ <i>Os premios nas FIL</i>, Áurea Fernández Rodríguez (Universidade de Vigo) ➤ <i>Programas de apoio á internacionalización da literatura española en vésperas da Feira do libro de Frankfurt 2022</i>, Silvia Montero Küpper (Universidade de Vigo)
Pausa	
17.45 h - 19 h	<p>Mesa redonda: Impacto do convidado de honra en FIL. Valor económico, cultural e simbólico</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020)</i>, Delia Guijarro Arribas (Universidade París-Nanterre) ➤ <i>Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022</i>, Marco Bosshard (Universidade de Flensburg) ➤ <i>Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL</i>, José de Sousa Muniz Jr (CEFET-MG) ➤ <i>Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra</i>, Sergio Vila-Sanjuán (<i>La Vanguardia</i>)
19.30 h - 20 h Conclusións e clausura do simposio	

12 de marzo

16 h - 17.15 h

**Mesa redonda:
Estratexias de internacionalización. FIL e convidados de honra**

➤ *Camiños diversos para un mesmo fin? O apoio institucional á tradución das literaturas en catalán, éuscaro, galego e valenciano na Feira do libro de Frankfurt*, Olga Castro (Universidade de Warwick)

Os premios nas FIL, Áurea Fernández Rodríguez (Universidade de Vigo)
Programas de apoio á internacionalización da literatura española en vísperas da Feira do libro de Frankfurt 2022, Silvia Montero Küpper (Universidade de Vigo)

OLGA CASTRO

Olga Castro é profesora titular de Estudos de Tradución e Hispánicos na Universidade de Warwick, Gran Bretaña, país ao que emigrou no 2010 despois de doutorarse na Universidade de Vigo cunha tese sobre intervencións feministas na tradutoloxía (nacional) galega coa que obtivo premio extraordinario de doutoramento. Na actualidade é directora do MA Translation and Cultures de Warwick e vicepresidenta de APTIS (Asociación de Programas de Tradución e Interpretación en Gran Bretaña e Irlanda). As súas principais áreas de investigación son os estudos feministas de tradución, a autotradución en contextos multilingües e a tradución en culturas sen estado, aspectos sobre os que ten publicado e editado numerosos artigos, libros e números monográficos de revistas. É investigadora principal do proxecto “Stateless Cultures in Translation: The Case of 21st Century Basque, Catalan and Galician Literatures in the UK”, financiado pola British Academy. Para máis información: <https://warwick.ac.uk/fac/arts/modernlanguages/academic/oc>.

Camiños diversos para un mesmo fin? O apoio institucional á tradución das literaturas en catalán, éuscaro, galego e valenciano na Feira do libro de Frankfurt

A exportación literaria a través da tradución constitúe un marcador de status político. Co propósito de gañar máis peso internacional, entre as estratexias de diplomacia cultural postas en marcha por distintos gobernos está a participación en feiras internacionais, como a Feira do libro de Frankfurt (FBM). Neste relatorio analizarei desde unha perspectiva comparativa os catro camiños trazados na FBM de 2018 polas institucións que representan as literaturas escritas en catalán, éuscaro, galego e valenciano para lograr, supostamente, un mesmo fin: a promoción exterior das súas literaturas. Baseareime nos datos obtidos a partir da miña observación participante no propio evento, complementada con entrevistas a axentes culturais dos catro organismos autonómicos e representantes das asociacións editoriais, contribuíndo así á incipiente área dos estudos etnográficos de tradución. Na miña análise da posta en escena destas institucións, observarei o nivel de colaboración co sector editorial de cada territorio, o tipo de actividade desenvolvida na caseta e a promoción específica das súas axudas á tradución.

12 de marzo

16 h - 17.15 h

**Mesa redonda:
Estratexias de internacionalización. FIL e convidados de honra**

Camiños diversos para un mesmo fin? O apoio institucional á tradución das literaturas en catalán, éuscaro, galego e valenciano na Feira do libro de Frankfurt,
Olga Castro (Universidade de Warwick)

➤ *Os premios nas FIL,* Áurea Fernández Rodríguez (Universidade de Vigo)

Programas de apoio á internacionalización da literatura española en vísperas da Feira do libro de Frankfurt 2022, Silvia Montero Küpper (Universidade de Vigo)

ÁUREA FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ

Áurea Fernández Rodríguez é profesora titular do Departamento de Tradución e Lingüística da Universidade de Vigo onde imparte docencia de Grao, Mestrado e Doutoramento de Tradución e Interpretación. O seu campo de investigación xira en torno á Tradución literaria e á Tradución económica. Nos cinco últimos anos conta con máis de 30 publicacións especializadas. Ademais de dirixir varios traballos sobre distintos temas relacionados con este ámbito de estudo, colaborou en varios grupos de investigación. Neste momento é membro de varios proxectos subvencionados que exploran a tradución desde aspectos e enfoques diversos: BITRAGA, BIFEGA e CULTURFIL.

Os premios literarios nas FIL

Neste traballo realízase unha clasificación e posteriormente unha análise dos distintos premios que se entregaron, concederon ou salientaron nos últimos anos en cinco das feiras internacionais do libro, isto é, na Feira internacional do libro de Bos Aires (FILB), a Feira do libro de Frankfurt (FILF), LIBER, a FIL de Guadalaxara (FIL GDL) e *Livre Paris*.

Os obxectivos desta contribución consisten en describir a motivación inicial da creación de cada premio e, sobre todo, en saber como se comporta cada sistema de premios, como funciona e cal é o seu papel, que tipo de autonomía (ou heteronomía) garanten os premios concedidos nas FIL, a súa relación co evento e o espazo de creación de valor e, por extensión, a eventual posición de cada campo literario que, neste caso, representan as mencionadas FIL.

12 de marzo

16 - 17.15 h

**Mesa redonda:
Estratexias de internacionalización. FIL e convidados de honra**

Camiños diversos para un mesmo fin? O apoio institucional á tradución das literaturas en catalán, éuscaro, galego e valenciano na Feira do libro de Frankfurt, Olga Castro (Universidade de Warwick)

Os premios nas FIL, Áurea Fernández Rodríguez (Universidade de Vigo)

- *Programas de apoio á internacionalización da literatura española en vísperas da Feira do libro de Frankfurt 2022,* Silvia Montero Küpper (Universidade de Vigo)

SILVIA MONTERO KÜPPER

Silvia Montero Küpper é M.A. pola Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn en Filoloxía Románica, Literatura Comparada e Alemá, e doutora en Tradución e Interpretación pola Universidade de Vigo, onde exerce como profesora na área de Tradución. A súa investigación actual está centrada na lexicografía alemán-galego, na tradución dende e cara ó galego, nas políticas de tradución editorial e no discurso metatradutivo na prensa española. É, actualmente, investigadora principal de [BITRAGA](#) (grupo BiFeGa), responsábel do catálogo virtual de traducións galegas, da Universidade de Vigo e membro do proxecto CULTURFIL. Conta con publicacións sobre políticas de tradución editorial e coeditou os volumes [Literaturas extranxeras y desarrollo cultural. Hacia un cambio de paradigma en la traducción literaria gallega](#) (Berna, 2015), [La traducción literaria Nuevas investigaciones](#) (Granada, 2016) e [Comunicación, traducción e interpretación](#) (MonTi, 2019) entre outros.

Programas de apoio á internacionalización da literatura española en vísperas da Feira do libro de Frankfurt 2022

En 2022, España volverá participar na Feira do Libro de Frankfurt como Convidado de Honra. Esta condición representa unha destacada oportunidade para visibilizar a cultura española nun contexto internacional e reavivar a venda de dereitos de tradución.

Un elemento de apoio neste proceso de internacionalización constitúeo a subvención á tradución, cuxo carácter incide na percepción que outras comunidades obteñen da cultura emisora.

Nesta comunicación enfocamos o programa de actuacións que o Ministerio de Cultura e Acción Cultural Española desenvolveron para fomentar a internacionalización da cultura española a través da tradución. Tras unha aproximación xeral analizamos as axudas á tradución (convocatorias 2019 e 2020), facendo especial fincapé nas autorías, nos textos e nas culturas seleccionadas. Interésanos explorar como se manexa a diversidade, discutir a conveniencia das obras seleccionadas ou o (des)acerto da práctica de subvencións á tradución por demanda entre outros aspectos.

17.45 h - 19 h	<p>Mesa redonda:</p> <p>Impacto do convidado de honra en FIL. Valor económico, cultural e simbólico</p> <p>➤ <i>Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020)</i>, Delia Guijarro Arribas (Universidade París-Nanterre)</p> <p><i>Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022</i>, Marco Bosshard (Universidade de Flensburg)</p> <p><i>Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL</i>, José de Sousa Muniz Jr (CEFET-MG)</p> <p><i>Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra</i>, Sergio Vila-Sanjuán (<i>La Vanguardia</i>)</p>
----------------	---

DELIA GUIJARRO ARRIBAS

Delia Guijarro Arribas é doutora en Socioloxía pola École des hautes études en sciences sociales (EHESS) de París cunha tese sobre a literatura infantil e xuvenil en Francia e en España. Actualmente é investigadora asociada ao laboratorio Centre européen de sociologie et de science politique CESSP (EHESS) e no laboratorio Dicen-IDF Dispositifs d'Information et de Communication à l'Ere Numérique (Paris-Nanterre). Imparte docencia no Máster Métiers du Livre da Universidade París-Nanterre.

Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020)

Esta comunicación presenta un análise sociolóxico de la Feria internacional del libro infantil y juvenil de Bolonia. El nacimiento de esta feria en 1964 se encuentra íntimamente ligado a otras instituciones internacionales de valorización y promoción de la literatura infantil y juvenil (tales como *International Board on Books for Young People* y la Biblioteca internacional de la Juventud de Munich). El estudio de la red de personas que se encuentran en su origen y su creación, a medio camino entre el evento cultural y el lugar privilegiado para el encuentro de profesionales del mundo de la edición, permiten entender su desarrollo particular y situarla en una posición singular en cuanto a las otras ferias internacionales del libro. El análisis de la creación, los premios literarios y la evolución de la Feria internacional del libro infantil y juvenil de Bolonia permitirá cuestionar los conceptos de feria y festival a la luz de los trabajos más recientes de Sociología de la cultura.

17.45 h - 19 h	<p>Mesa redonda:</p> <p>Impacto do convidado de honra en FIL. Valor económico, cultural e simbólico</p> <p><i>Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020), Delia Guijarro Arribas (Universidade París-Nanterre)</i></p> <p>➤ <i>Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022, Marco Bosshard (Universidade de Flensburg)</i></p> <p><i>Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL, José de Sousa Muniz Jr (CEFET-MG)</i></p> <p><i>Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra, Sergio Vila-Sanjuán (La Vanguardia)</i></p>
----------------	--

MARCO THOMAS BOSSHARD

Marco Thomas Bosshard (Zúrich, Suiza, 1976) é doutor en Filoloxía Románica pola Universidade de Friburgo en Brisgovia e catedrático de Literatura e cultura española e latinoamericana na Europa-Universität Flensburg. Entre 2007 e 2017 fue el editor responsable de literatura ibérica e iberoamericana no selo alemán Wagenbach.

Entre as súas monografías figuran *Churata y la vanguardia andina* (Lima, 2014) e *La reterritorialización de lo humano. Una teoría de las vanguardias americanas* (Pittsburgh, 2013). É editor de varios volumes colectivos, así por exemplo *Globalisierte Erinnerungskultur. Darstellungen von Nationalsozialismus, Holocaust und Exil in peripheren Literaturen* (Bielefeld 2020; con Iulia-Karin Patrut), *Las ferias del libro como espacios de negociación cultural y económica* (Madrid, 2019; con Fernando García Naharro), *Zonas de contacto en el mundo hispánico* (Frankfurt, 2019; con Laura Morgenthaler García) y *Return Migration in Romance Cultures* (Friburgo, 2014; con Andreas Gelz).

Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022

Pocos años después de que el país se incorporara a la Comunidad Europea en 1986, España se presentó en 1991 con el título de “Invitado de Honor” en la feria del libro más importante y más grande del mundo: la Feria de Fráncfort. España fue así el cuarto país en recibir este honor después de que la dirección de la feria estableciera el formato de “País Invitado”.

Nuestra contribución analiza la exposición en el vasto pabellón español de la feria de 1991, haciendo hincapié en la convivencia de recursos arquitectónicos y literarios presentes en él y en las estrategias utilizadas en la representación de la literatura nacional española para un público extranjero e internacional.

17.45 h - 19 h	<p>Mesa redonda:</p> <p>Impacto do convidado de honra en FIL. Valor económico, cultural e simbólico</p> <p><i>Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020), Delia Guijarro Arribas (Universidade París-Nanterre)</i></p> <p><i>Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022, Marco Bosshard (Universidade de Flensburg)</i></p> <p>➤ <i>Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL, José de Sousa Muniz Jr (CEFET-MG)</i></p> <p><i>Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra, Sergio Vila-Sanjuán (La Vanguardia)</i></p>
----------------	--

JOSÉ DE SOUSA MUNIZ JR

José de Sousa Muniz Jr é profesor no Departamento de Linguagem e Tecnologia do Centro Federal de Educação Tecnológica de Minas Gerais (CEFET-MG, Brasil). É doutor en Socioloxía e mestre en Ciencias da Comunicación pola Universidade de São Paulo (USP). Coordina a LED, editora-laboratório do curso de Letras do CEFET-MG. É colíder do Grupo de Investigación Comunica - inscricións lingüísticas na comunicación (UFSCar/CNPq) e vice-coordinador do Grupo de Investigación Producción Editorial da Intercom (Sociedade Brasileira de Estudos Interdisciplinares da Comunicação). Alén de integrar o proxecto CULTURFIL, é membro do equipo internacional do Programa de Estudios del Libro y la Edición, con sede en el IDES (Argentina). Traballou durante doce anos como editor, preparador e revisor. As súas liñas de investigación e produción académica son: estudos sociais do libro e da edición; escritas profesionais e procesos de edición; políticas para o libro e a lectura; Socioloxía da cultura e dos intelectuais e Metodoloxía comparativa.

Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL

Quem são os autores e intelectuais que fazem parte das comitivas e dos catálogos dos países, cidades e comunidades convidadas de honra nas feiras internacionais do livro? A partir de que critérios e processos são selecionados? De que modo exercem o papel de representantes ou porta-vozes de suas respectivas culturas? Estas são algumas das perguntas pertinentes ao projeto CULTURFIL que buscamos responder a partir do estudo prosopográfico desses grupos. Interessa-nos interrogar a composição dessas comitivas considerando que os processos de consagração, canonização e difusão de autores e outras são atravessados por marcadores de gênero, geração, origem geográfica, origem social, entre outros. Busca-se, assim, compreender que forças sociais, econômicas, políticas e culturais governam o acesso de certos produtores (e não outros) a certos espaços privilegiados de visibilidade, como é o caso das FIL.

17.45 h - 19 h	<p>Mesa redonda:</p> <p>Impacto do convidado de honra en FIL. Valor económico, cultural e simbólico</p> <p><i>Feira ou festival? O carácter ambivalente da Feira internacional do libro infantil e xuvenil de Boloña (1964-2020)</i>, Delia Guijarro Arribas (Universidade París-Nanterre)</p> <p><i>Presenza española en Frankfurt 1991: experiencia e expectativas para a presentación de España como convidado de honra de Frankfurt 2022</i>, Marco Bosshard (Universidade de Flensburg)</p> <p><i>Os convidados dos convidados: contribucións do método prosopográfico ao estudo das participacións nas FIL</i>, José de Sousa Muniz Jr (CEFET-MG)</p> <p>➤ <i>Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra</i>, Sergio Vila-Sanjuán (<i>La Vanguardia</i>)</p>
----------------	---

SERGIO VILA-SANJUÁN

Sergio Vila-Sanjuán (Barcelona, 1957) é licenciado en Historia pola UAB e Master in Liberal Arts por Boston University. Dedicase ao periodismo cultural desde 1977. Actualmente é responsábel do suplemento Cultura/s de *La Vanguardia*.

Publicou tres estudos sobre o mundo do libro e a edición española e internacional: *Pasando página* (2003), *El síndrome de Frankfurt* (2007) e *Código best seller* (2011), así coma dúas compilacións do seu traballo periodístico: *Crónicas culturales* (2004) e *La cultura y la vida* (2014).

En 2018 publicou o ensaio *Otra Cataluña. Seis siglos de cultura catalana en castellano*.

É tamén autor da triloxía narrativa formada por *Una heredera de Barcelona* (2010), *Estaba en el aire* (Premio Nadal 2013) e *El informe Casabona* (2017), que retratan un século de vida cidadá combinando a memoria familiar e a crónica de época. Escribiu as obras de teatro *El club de la escalera* (2014) e *La agente literaria* (2018).

Foi comisario do Ano do Libro e a Lectura 2005. É codirector do Foro Edita Barcelona e membro da Real Academia de Buenas Letras. Premio Nacional de Periodismo Cultural 2020.

Impacto mediático das FIL e dos convidados de honra

Impacto mediático de las Ferias y Festivales del Libro. Un paseo internacional con escalas en Fráncfort, Guadalajara, Barcelona, Cartagena de Indias, Madrid y Buenos Aires.

CULTURFIL